Książę Paweł Sapieha

(1 IX 1860 – 31 V 1934), członek rodu Sapiehów, starszy brat kardynała Adama Stefana Sapiehy. Poseł, członek Koła Polskiego w parlamencie austriackim w Wiedniu.
Prezes organizacji czerwonokrzyskich w Galicji. Działał również w Towarzystwie Urzędników Prywatnych we Lwowie, Organizacji Katolickiej, Kasie Pożyczkowej.
W 1919 r. pierwszy prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Księżna Matylda i książę Paweł Sapiehowie na Dworcowej Stacji Opatrunkowej w Krakowie, w jednym z trzech samochodów sanitarnych ofiarowanych przez centralny zarząd Czerwonego Krzyża z Wiednia.

fotografia ze zbiorów
Sióstr Dominikanek w Krakowie

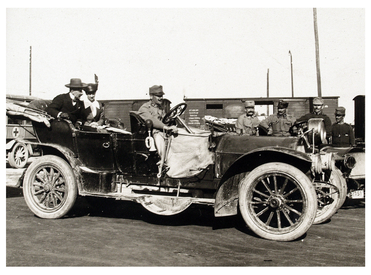

Książę Paweł Sapieha

fotografia ze zbiorów
Sióstr Dominikanek w Krakowie

S. Maria Epstein

(2 VIII 1875- 6 IX 1947), działaczka społeczna i charytatywna. Przewodnicząca Towarzystwa Pań Ekonomek i jedna z założycielek pierwszej na terenie Polski Szkoły Pielęgniarek Zawodowych w Krakowie. Zaangażowana w pomoc potrzebującym w czasie I wojny światowej, m.in. w ramach grupy chirurgicznej prof. Maksymiliana Rutkowskiego oraz Książęco-Biskupiego Komitetu Pomocy. Dzięki jej staraniom w 1925 r. powstała Uniwersytecka Szkoła Pielęgniarek i Higienistek w Krakowie. W 1931 r. wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Dominikanek.

Maria Epstein w mundurze wojskowej pielęgniarki frontowej z opaską Czerwonego Krzyża.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

Dyplom austriacki dla Marii Epstein, podpisany przez arcyksięcia Austro-Węgier Franza Salvatora, w uznaniu zasług poniesionych w początkowym okresie trwania I wojny światowej w służbie sanitarnej – z Honorową Odznaką Czerwonego Krzyża II klasy wraz z odznaczeniem wojennym, Wiedeń 17 września 1915 r.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek
w Krakowie

Legitymacja Marii Epstein uprawniająca ją do pozostania w Twierdzy Kraków w razie ewakuacji, kwiecień 1915 r.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

Maksymilian Rutkowski

(26 VIII 1867 – 15 XI 1947) chirurg, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, organizator czołówki chirurgicznej (tzw. „grupa Rutkowskiego"), która działała w szpitalach polowych Legionów Polskich.

fotografia ze zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego

Stanisław Rouppert

(15 IV 1887 – 13 VIII 1945), naczelny lekarz I Brygady Legionów Polskich, zdjęcie z 1927 r.

fotografia ze zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego

Polskie organizacje czerwonokrzyskie w czasie Wielkiej Wojny / Autor: dr Przemysław Wywiał / Konsultacja merytoryczna: Helena Matoga, dr Remigiusz Kasprzycki / Opracowanie graficzne: KOLORY

Samarytanin Polski

W 1912 r. w Krakowie powstało stowarzyszenie Samarytanin Polski, powołane z myślą o kształceniu kadr sanitarnych dla potrzeb polskiego zrywu narodowego. Jego inicjatorem był dr Bolesław Wicherkiewicz, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zatwierdzony przez władze austriackie statut organizacji umożliwiał tworzenie kół terenowych w całej Austrii. Stowarzyszenie było więc obecne w Krakowie, Lwowie, Wiedniu, Pradze, a nawet w szwajcarskim Baden.

Członkiem stowarzyszenia mogła być osoba, która wpłaciła składkę roczną w wysokości 1 korony i przeszkoliła kandydatów w zakresie pomocy rannym i chorym. Członkowie wspierający płacili rocznie 10 koron, natomiast członkowie założyciele jednorazowo 20 koron oraz byli zobowiązani do honorowej pracy na kursach sanitarnych.

W Krakowie kursy sanitarne prowadził dr Mieczysław Staszewski, chirurg. Uczestniczyły w nich licznie kobiety ze środowisk patriotycznej inteligencji i młodzieży skautowskiej.

W ramach przygotowań kadr medycznych dla przyszłej wojny zorganizowano zespół lekarzy, który miał zająć się masowym szkoleniem sanitarnym na kursach w różnych miejscowościach. Tylko w samym Krakowie kurs pierwszej pomocy przeszło 1 000 osób. Uczestnicy kursów mogli korzystać ze specjalnego podręcznika pt. „Samarytanin".

Stowarzyszenie współpracowało z organizacjami strzeleckimi.

Godłem Samarytanina Polskiego był niebieski krzyż na białym polu. Już 22 sierpnia 1914 r. Samarytanin Polski podjął decyzję o objęciu opieką sanitarno-medyczną Legionów Polskich. Połączył się on z Komitetem Lekarskim w Krakowie, do którego z kolei dołączyli młodzi krakowscy medycy zaangażowani w Strzelecki Czerwony Krzyż. Samarytanin Polski przeszkolił tysiące sanitariuszek, sanitariuszy i pielęgniarek, które zasiliły legionowe lazarety i szpitale.

W czasie I wojny światowej Samarytanin organizował własne szpitale, gromadził środki finansowe, materiały sanitarne oraz sprzęt medyczny. Prowadził akcje szkoleniowe, tworzył w prywatnych domach specjalne lazarety dla chorych i rannych oraz schroniska dla niezdolnych do dalszej służby legionistów.

Walczące oddziały zaopatrywano w leki, środki opatrunkowe i narzędzia chirurgiczne. Prowadzono walkę z szerzącymi się epidemiami ospy, duru brzusznego i plamistego, czy czerwonki. Samarytanin działał również wśród wychodźców na terenie całej monarchii. Aż do chwili powołania Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża organizował również pomoc dla ludności cywilnej.

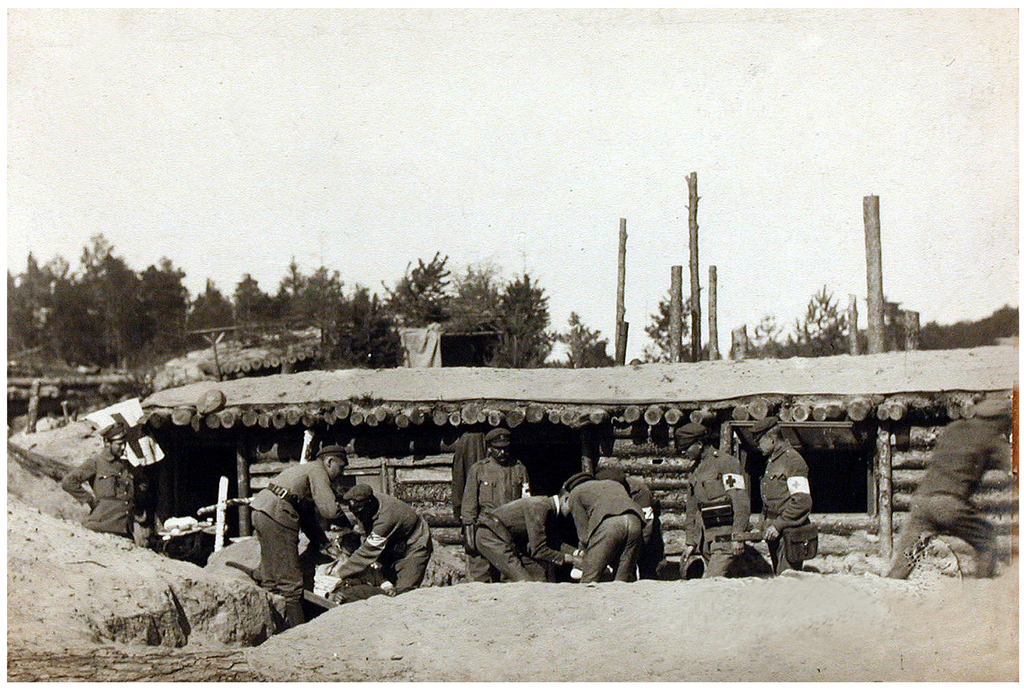

Polowy lazaret przy w schronie przy Dyrekcji Zakładu Sanitarnego.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

Maszerujący żołnierze patrolu sanitarnego.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

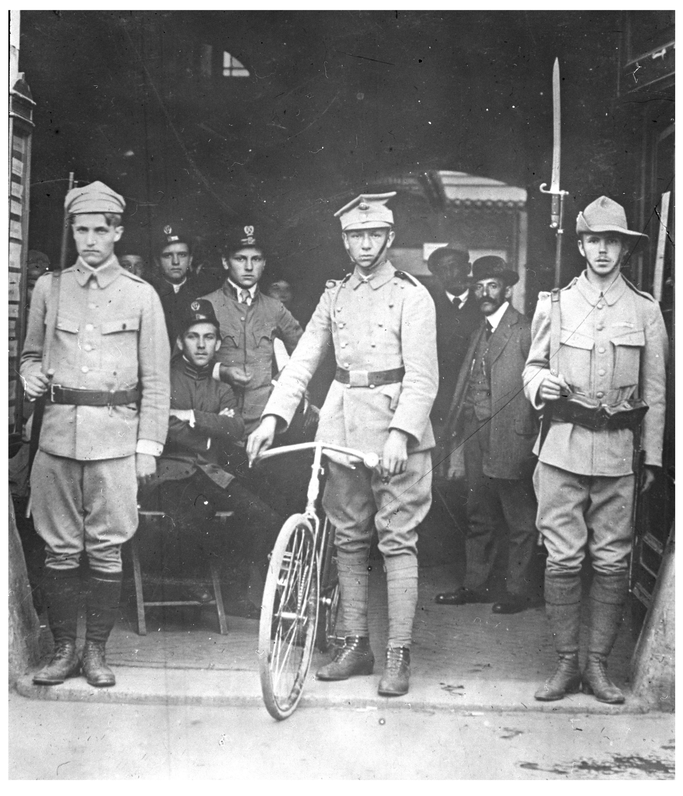

Biuro werbunkowe Legionów Polskich w Krakowie.

fotografia ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Polskie organizacje czerwonokrzyskie w czasie Wielkiej Wojny / Autor: dr Przemysław Wywiał / Konsultacja merytoryczna: Helena Matoga, dr Remigiusz Kasprzycki / Opracowanie graficzne: KOLORY

Przeprawa oddziału sanitarnego I Brygady
przez Wisłę pod Józefowem, maj 1915 r.

fotografia ze zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego

Przeprawa oddziału sanitarnego I Brygady
przez Wisłę pod Józefowem, maj 1915 r.

fotografia ze zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego.

Przeprawa oddziału sanitarnego I Brygady
przez Wisłę pod Józefowem, maj 1915 r.

fotografia ze zbiorów Narodowego
Archiwum Cyfrowego

Szkoła Zawodowych Pielęgniarek w Krakowie

W 1911 r. w Krakowie powstała z inicjatywy Marii Epstein pierwsza na terenie Polski Szkoła Zawodowych Pielęgniarek Stowarzyszenia Pań Ekonomek św. Wincentego a Paulo. Stowarzyszenie skupiało młode osoby z inteligencji krakowskiej, które pomagały w ambulatorium ss. Miłosierdzia (Szarytek) przy ul. Warszawskiej 6. Szkoła mieściła się w lokalu przy ul. św. Filipa, udostępnionym przez Szarytki.

W pierwszym kursie uczestniczyło 20 uczennic.
Program szkoły opierał się na wzorach niemieckich.
Wykładowcami byli zaprzyjaźnieni lekarze oraz pielęgniarki, w tym doświadczone siostry miłosierdzia i pierwsze absolwentki (Maria Epstein, Anna Rydel, Maria Wiszniewska, Joanna Stryjeńska).

Nauka początkowo trwała 1,5 roku, a następnie czas ten wydłużono do 2 lat. Uczennice odbywały półroczny teoretyczny kurs wstępny i półtoraroczną praktykę. Kurs wstępny obejmował zasady pielęgniarstwa oraz przedmioty ogólne (anatomia i fizjologia, higiena i dietetyka, patologia, aseptyka i pomoc w nagłych wypadkach, pielęgnowanie umysłowo chorych). Uczennice przechodziły również ćwiczenia praktyczne w ambulatorium i kurs gotowania dla chorych.
Kurs teoretyczny kończył się egzaminem, po którym uczennice odbywały praktykę w szpitaliku przy ul. Warszawskiej i na oddziałach Szpitala św. Łazarza.

Po wybuchu I wojny światowej działalność szkoły zawieszono. Część absolwentek pracowała w szpitalach wojskowych, polowych, kolumnach sanitarnych czy na stacji wypoczynkowej dla rannych i chorych żołnierzy w Krakowie. W budynku nieistniejącej szkoły Maria Epstein i jej współpracowniczki prowadziły krótkie kursy sanitarne, które zaliczyło około czterystu wolontariuszek.
Szkołę otwarto ponownie jeszcze po wojnie, jednak z powodu braku funduszy została zamknięta w 1921 r.

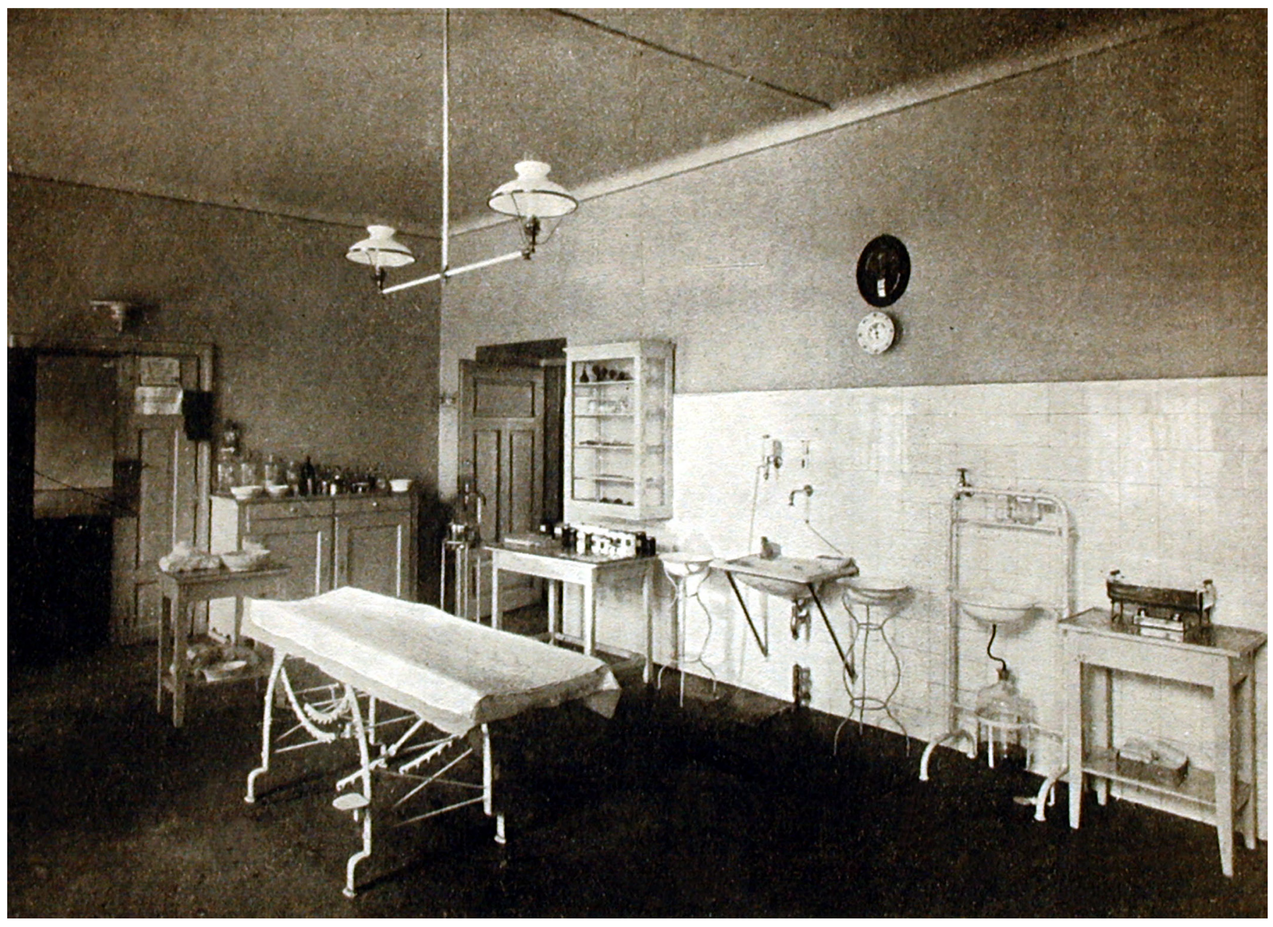

Krakowskie ambulatorium Stowarzyszenia Panien Ekonomek przy klasztorze ss. Miłosierdzia (Szarytek): wyposażenie sali służącej bezpłatnemu leczeniu chorych pacjentów.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

Maria Epstein w stroju galowym Szkoły Pielęgniarek Zawodowych.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

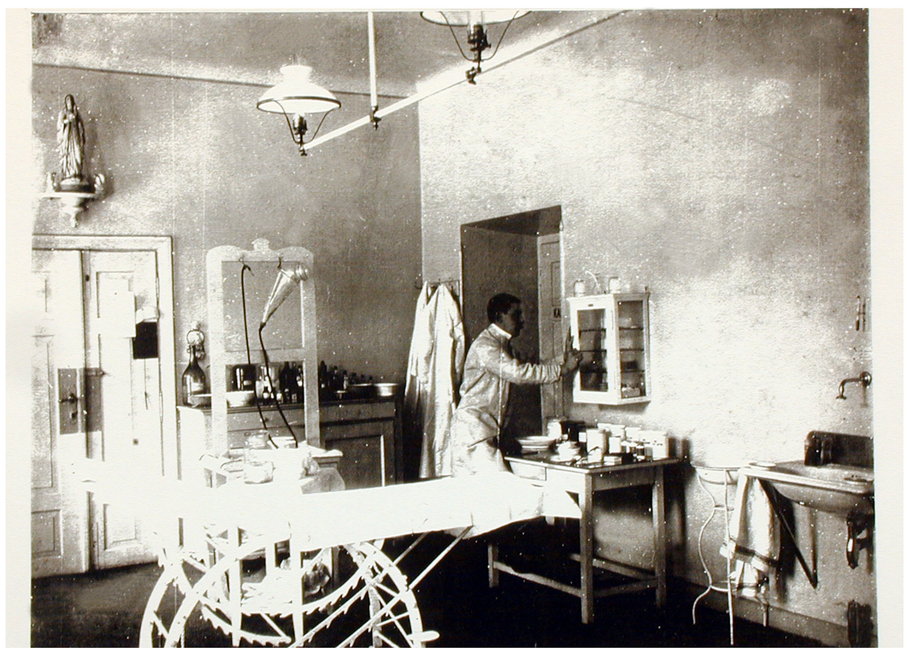

Krakowskie ambulatorium Stowarzyszenia Panien Ekonomek przy klasztorze ss. Miłosierdzia (Szarytek): dr Adolf Klęsk na dyżurze.

fotografia ze zbiorów Sióstr Dominikanek w Krakowie

Polskie organizacje czerwonokrzyskie w czasie Wielkiej Wojny / Autor: dr Przemysław Wywiał / Konsultacja merytoryczna: Helena Matoga, dr Remigiusz Kasprzycki / Opracowanie graficzne: KOLORY